

اولین گزارش گونه‌ی *Postelectrotermes pasniensis* Akhtar (Isop.: Kalotermitidae) از جنوب ایران

مهری باب‌مراد^{۱*}، رحیم غیورفر^۲، محمدحسن صالحه شوشتری^۳ و ستار زینالی^۴

۱- مربی پژوهش، مؤسسه‌ی تحقیقات جنگل‌ها و مراتع کشور تهران، ایران
*مسئول مکاتبات e-mail: babmorad@gmail.com

۲- استادیار پژوهش، مؤسسه‌ی تحقیقات گیاه‌پزشکی کشور، تهران، ایران

۳- کارشناس پژوهش، مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان خوزستان، اهواز، ایران

۴- کارشناس پژوهش، مؤسسه‌ی تحقیقات جنگل‌ها و مراتع کشور، تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۹۳/۴/۲۱، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۵/۲۱

چکیده

در بررسی انجام شده روی بندپایان زبان‌آور گونه‌ی گیاهی پده (*Populus euphratica* Olive) در استان خوزستان، یک گونه‌ی موربانه با نام علمی *Postelectrotermes pasniensis* Akhtar از خانواده‌ی Kalotermitidae داخل کنده‌ی پوسیده این گیاه در روستای زبیدی موسی واقع در حومه‌ی شهر رامهرمز جمع‌آوری شد. این گونه برای اولین بار از جنوب ایران (خوزستان) و روی گونه‌ی پده گزارش می‌شود. با توجه به نواحی انتشار این موربانه در ایران (زابل و رامهرمز)، می‌توان چنین استنباط نمود که این گونه در بلوچستان ایران و استان هرمزگان نیز انتشار داشته باشد.

واژگان کلیدی: پده، موربانه‌ی چوب خشک، *Postelectrotermes pasniensis* Akhtar، رامهرمز، خوزستان.

مقدمه

۱۵ تا ۱۶ بندی می‌باشند. در طبقه‌ی سرباز، سر قرمز متمایل به قهوه‌ای کم‌رنگ، پیش‌گرده کمی روشن‌تر از سر و شکم زرد مایل به قهوه‌ای است. سر کشیده و بلند، مستطیلی شکل، حاشیه‌ی عقبی تقریباً راست و درز Y شکل وجود دارد. چشم‌ها بیضی شکل، آرواره‌های بالا بلند و قوی، شاخک‌ها ۱۳ تا ۱۵ بندی و پیش‌گرده عریض‌تر از سر می‌باشد.

گونه‌ی *P. pasniensis* اولین مرتبه از منطقه‌ی بلوچستان پاکستان گزارش گردید (Chaudhry and Ahmad 1972) و منطقه‌ی تیپ آن پاسنی می‌باشد. در ایران نیز این گونه قبلاً از منطقه‌ی زهک زابل در سیستان گزارش شده بود (Ghayourfar 2005).

بر اساس مطالعات Ravan (2010)، روی فون موربانه‌های ایران و ترجیح میزبانی آن‌ها در ۹ استان کشور، گونه‌ی *P. pasniensis* در استان سیستان و بلوچستان روی گونه‌های صنوبر *Populus alba* L. و *Populus*

طی بررسی‌هایی که در سال‌های ۹۰-۱۳۸۷ روی بندپایان زبان‌آور گونه‌ی گیاهی پده (*Populus euphratica* Olive) در استان خوزستان انجام گرفت، چهار گونه موربانه از رویشگاه‌های طبیعی پده در این استان جمع‌آوری گردید. در بین این موربانه‌ها، یک گونه از داخل کنده‌ی پوسیده پده در روستای زبیدی موسی واقع در حومه‌ی شهر رامهرمز در تاریخ ۸۹/۹/۹ جمع‌آوری شد (شکل ۱). پس از بررسی توسط نگارنده‌ی دوم، نام علمی این گونه *Postelectrotermes pasniensis* Akhtar از خانواده‌ی Kalotermitidae (موربانه‌های چوب خشک) تعیین گردید. این گونه برای اولین بار از استان خوزستان گزارش می‌گردد. در افراد بال‌دار جنسی این گونه، رنگ عمومی بدن قرمز متمایل به قهوه‌ای، بال‌ها تقریباً سفید، چشم‌های مرکب دایره‌ای و چشم‌های ساده بیضی شکل و شاخک‌ها

در بررسی حاضر گونه‌ی *P. pasniensis* از استان خوزستان و روی گونه‌ی پده گزارش شده است. با توجه به نواحی انتشار این گونه موربانه در ایران (زابل و رامهرمز) می‌توان چنین استنباط نمود که این گونه در بلوچستان و استان هرمزگان نیز انتشار داشته باشد.

Populus diversifolia Schrenk *caspica* Bornm و *Salix babylonica* L. بید. نتایج تحقیق نامبرده نشان داد که از ۱۶ گونه موربانه‌ی جمع‌آوری شده از ۱۹۰ گونه‌ی گیاهی در استان‌های مختلف کشور، گونه‌ی *P. pasniensis* بعد از *Anacanthotermes* (Hagen) *vagans* بیشترین خسارت را روی گیاهان میزبان ایجاد می‌کند.

شکل ۱- موربانه‌ی *Postelectrotermes pasniensis* Akhtar جمع‌آوری شده از داخل کنده‌ی پده (روستای زبیدی موسی- رامهرمز) (اصلی)

Figure 1. Akhtar *Postelectrotermes pasniensis* collected from dry wood of *Populus euphratica* (Zobaeidimousa Village-Ramhormoz) (Original)

پده بلکه تمام گیاهان چوبی و محصولات حاصل از آنها خسارت جبران‌ناپذیری وارد نماید.

رهیافت ترویجی

موربانه *Postelectrotermes pasniensis* به عنوان گونه‌ای که برای نخستین بار از خوزستان گزارش می‌شود، نه تنها روی

References

- Chaudhry MI, Ahmad M. 1972.** *Termites of Pakistan Identity, Distribution and Ecological Relationships*. Peshawar, Pakistan Forest Institute, 70 pp.
- Ghayourfar R. 2005.** *Termites of Iran*. Agriculture Research and Education Organization, Plant Pests & Diseases Research Institute, Insect Taxonomy Research Department, 180 pp. [In Persian]
- Ravan S. 2010.** Ecological distribution and feeding preferences of Iran termites. *African Journal of Plant Science* 4(9): 360-367.

The first report of *Postelectrotermes pasniensis* Akhtar (Isop.: Kalotermitidae) from south of Iran

Mehri Babmorad^{1*}, Rahim Ghayourfar², Mohammad-Hasan Saleheh Shoshtari³ and Sattar Zeinali⁴

1. Senior research expert, Research Institute of Forests and Rangelands, Tehran, Iran.

(*Corresponding author, e-mail: babmorad@rifr-ac.ir)

2. Research assistant professor, Research Institute of Plant Protection, Tehran, Iran.

3. Research Expert, Research Center for Agriculture and Natural Resources, Khuzestan, Iran

4. Research Expert, Institute of Forests and Rangelands, Tehran, Iran

Received: 12 July. 2014, Accepted: 12 Aug. 2014

Abstract

In a survey upon harmful arthropods associated with Euphrates poplar (*Populus euphratica* Olive), a species of termite, *Postelectrotermes pasniensis* Akhtar belonging to the family Kalotermitidae was collected inside the dry woods of Euphrates poplar in Ramhormoz (Zobaeidimousa Village). This is the first report of the species in south of Iran (Khuzestan). Regarding dispersal areas of the pest in Iran (Zabol and Ramhormoz), its distribution range in Iranian Baluchestan and Hormozgan Province is also expected.

Key words: *Populus euphratica* Olive (Euphrates poplar), *Postelectrotermes pasniensis* Akhtar, Ramhormoz, Khuzestan.

